

УДК 378.3 Д 17

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ФІНАНСУВАННІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Сергій Миколайович ДАНИЛЕНКО

старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту Черкаська філія ПВНЗ Європейський університет
E-mail: danila_7@ukr.net

Анотація. У статті обґрунтовується необхідність активізації фінансово-кредитного механізму реалізації інноваційних проектів шляхом концентрації, як державних коштів, так і коштів приватного бізнесу, що дозволить розвивати національну інноваційну систему. Розглянуто основні механізми взаємодії держави та приватного капіталу при реалізації інноваційних проектів. Зазначені основні позитивні ефекти реалізації та фінансування інноваційних проектів на умовах державно-приватного партнерства.

Аннотация. В статье указывается необходимость активизации финансово-кредитного механизма реализации инновационных проектов путем концентрации, как государственных средств, так и средств частного бизнеса, что позволит развивать национальную инновационную систему. Рассмотрены основные механизмы взаимодействия государства и частного капитала при реализации инновационных проектов. Указаны основные положительные эффекты реализации и финансирования инновационных проектов на условиях государственно-частного партнерства.

Ключові слова: держава, бізнес, приватний сектор, фінансування, інноваційний проект, біоенергетичний проект, фінансово-кредитний механізм.

Ключевые слова: государство, бизнес, частный сектор, финансирование, инновационный проект, биоэнергетический проект, финансово-кредитный механизм.

Постановка проблеми. Важливим аспектом зрушень в економіці та її стійкого розвитку є стимулювання промисловості до реалізації інноваційних проектів. Саме державна політика в сфері інноваційної діяльності повинна забезпечити концентрацію фінансово-кредитних ресурсів у сфері високих технологій та інновацій.

Необхідно активізувати фінансово-кредитний механізм реалізації інноваційних проектів шляхом концентрації як державних коштів, так і коштів приватного бізнесу, що дозволить розвивати національну інноваційну систему. Масштабне залучення реального приватного капіталу можливе лише за рахунок створення чітких законодавчих та фінансово-кредитних «правил гри» державою. В цьому аспекті роль держави полягає в збалансуванні інтересів бізнесу з загальнонаціональними пріоритетами, а короткострокові тактичні з довгостроковими стратегічними перспективами. Тобто державна участь у реалізації інноваційних проектів повинна стати каталізатором їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Кейнс Дж. у своїй роботі заклав основи концепції державно-приватного партнерства [1], де були проаналізовані проблеми економічної політики держави, яка за допомогою кредитно-грошових і бюджетних інструментів, заохочення приватних інвестицій і зростання споживчих витрат повинна сприяти найбільш швидкому зростанню національного доходу. В подальшому концепція партнерства держави та бізнесу була розглянута у роботі Гелбрейта Дж. К. [2]. У ній об'єднання зусиль держави й великого бізнесу розглядається як необхідна умова фінансування потреби в технологічних знаннях, гарантіях певного рівня ціни та зобов'язань реалізації продукції. Подальший розвиток ці підходи отримали в роботі Макконнелла К. Р. [3].

Дослідження різних аспектів державно-приватного партнерства в Росії (В. Г. Варнавський [4], В. А. Михеев [5], В. І. Якунін [6] та ін.) охоплюють такі питання як: партнерство держави та приватного сектору; державно-приватне парт-

нерство в реалізації пріоритетних національних проектів та ін. Принципи правового регулювання державно-приватного партнерства розглянуті в роботі А. І. Ніколаєва [7].

Питання державно-приватного партнерства, розглянуті в наукових публікаціях вітчизняних вчених (В. М. Вакуленко, О. В. Берданова, Н. Г. Діденко, Н. А. Сич, А. Ф. Ткачук, І. О. Федіва, Є. О. Фишко та ін.), містять такі аспекти як: актуальні проблеми теорії і практики державного управління і соціального партнерства, форми державно-приватного партнерства та ін. [8]. Г. Павлова в своїй праці [9] досліджує світовий досвід державно-приватного партнерства та основні проблеми, що перешкоджають державно-приватному партнерству в Україні. В. Кубліков у своїй праці [10] розглядає методи і форми партнерських стосунків держави та підприємницьких структур, проблеми фінансування інфраструктурних проектів із використанням інструментів ринку цінних паперів.

У 2010 році було прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство», що значно збільшив науковий і практичний інтерес до механізмів його реалізації в Україні [11]. Цей закон важливо розглядати в контексті з прийнятою стратегією інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [12].

Метою статті є обґрунтувати необхідність активізації фінансово-кредитного механізму реалізації інноваційних проектів, шляхом концентрації як державних коштів, так і коштів приватного бізнесу; розглянути основні механізми взаємодії держави та приватного капіталу при реалізації інноваційних проектів.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Найбільш яскравим прикладом відпрацювання механізмів приватно-державного партнерства є формування і реалізація найважливіших інноваційних проектів державного значення. Головною економічною метою цих проектів є посилення конкурентних позицій вітчизняних виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках. Вони є особливим механізмом стимулювання інноваційної діяльності, який забезпечує найбільш значимий, з економічної точки зору, етап інноваційного циклу – трансформацію результатів науково-технічної діяльності у конкурентоспроможну наукомістку продукцію, що має високий потенціал ринкової реалізації.

До основних механізмів взаємодії держави та приватного капіталу при реалізації та фінансу-

ванні інноваційних проектів належать:

1. Залучення бізнесу до формування вимог для проведення прикладних наукових досліджень і розробок, повноправна участь у процесах комерціалізації їх результатів, починаючи з самих ранніх стадій розробки наукової продукції, безпосередню участь у підготовці та реалізації великих інноваційних проектів.

2. Удосконалення системи фінансової підтримки інноваційної діяльності, зокрема за рахунок розвитку сучасних фінансових інструментів і механізмів для залучення до високотехнологічної сфери економіки приватних інвестицій. І в першу чергу – це розвиток системи венчурного інвестування. Забезпечення спільного фінансування частини прикладних досліджень, дослідно-конструкторських робіт, інноваційних проектів, створення інноваційної інфраструктури та переважного фінансування стадії освоєння і модернізації промислового виробництва високотехнологічної продукції.

3. Розвиток малого інноваційного підприємства у науково-технічній сфері, створення і розвиток спеціальних бірж інтелектуальної власності і науково-технічних послуг, зокрема на базі приватного сектору, активну участь малих інноваційних структур у реалізації механізмів приватно-державного партнерства.

4. Збалансування інтересів держави та приватного бізнесу. В першу чергу інтереси держави та бізнесу збігаються у розвитку високоефективних секторів промисловості, що забезпечують формування нових ринків конкурентоспроможної високоякісної наукомісткої продукції, а також у питаннях технологічного переозброєння промислового виробництва, спрямованого, зокрема, на зниження витрат, економію ресурсів, збереження навколишнього середовища і, в кінцевому підсумку, забезпечення конкурентних переваг вітчизняного товаровиробника на внутрішньому і зовнішньому ринках.

5. Реалізація інноваційних біоенергетичних проектів на основі участі як держави, місцевих органів самоврядування, так і приватного капіталу. В цьому випадку досягаються багатовекторні ефекти для всіх суб'єктів таких проектів. Так держава, наприклад, здійснює підтримку та економічну активацію регіонів, де реалізуються відповідні проекти. Отримується позитивний екологічний ефект, особливо при утилізації відходів життєдіяльності чи сільського господарства, як на регіональному, так і на державному рівні. Місцеві органи влади отримують нові робочі місця

та надходження до бюджетів різних рівнів. Всі вищезгадані суб'єкти, а особливо цікаво це саме

приватному бізнесу, отримують грошові надходження та прибутки (рис. 1).

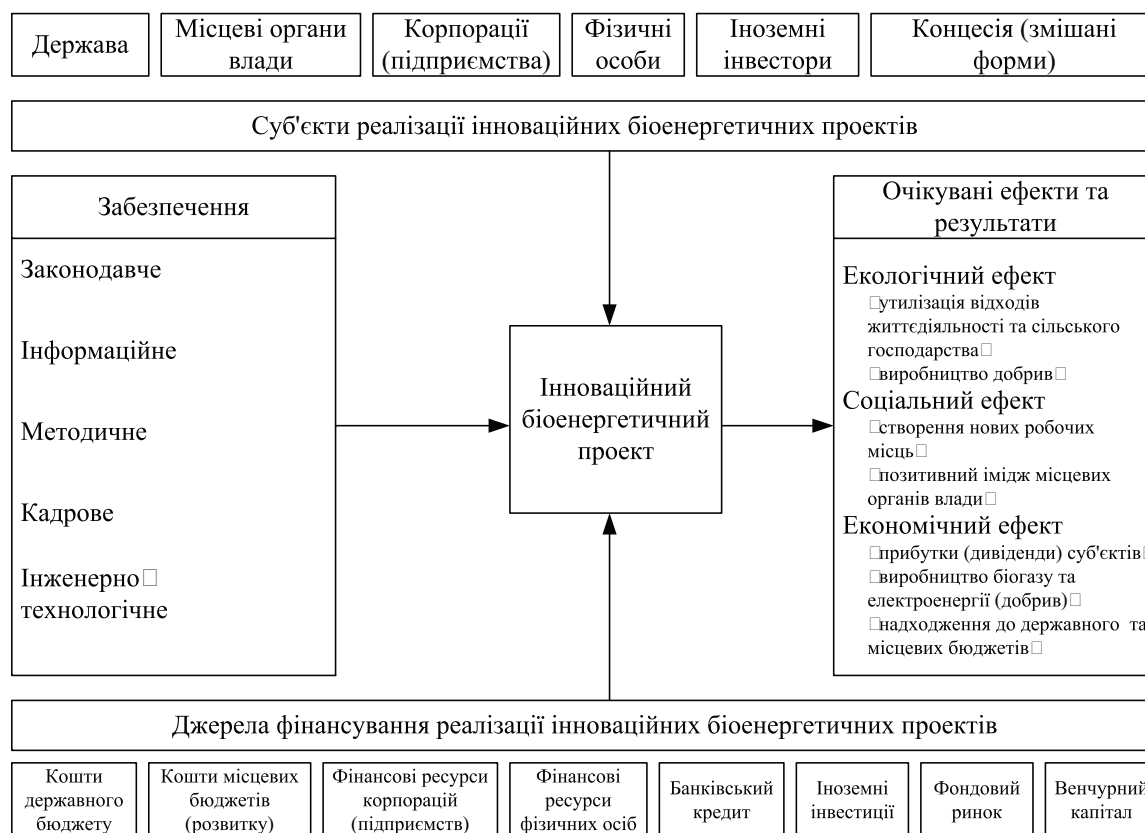

Рис. 1. Фінансово-кредитний механізм та результати реалізації інноваційних біоенергетичних проектів, у контексті державно-приватного партнерства

Джерело: власна розробка автора

Для прикладу розглянемо фінансово-кредитний механізм та результати реалізації інноваційних біоенергетичних проектів, у контексті державно-приватного партнерства.

1. Суб'єктами реалізації інноваційних біоенергетичних проектів можуть бути: держава; місцеві органи влади; корпорації (підприємства); фізичні особи; іноземні інвестори та ін.

2. Джерелами фінансування реалізації інноваційних біоенергетичних проектів можуть виступити: кошти державного бюджету; кошти місцевих бюджетів (розвитку); фінансові ресурси корпорацій (підприємств); фінансові ресурси фізичних осіб; банківський кредит; іноземні інвестиції; фондовий ринок; венчурний капітал та ін.

3. Забезпечення реалізації інноваційних біоенергетичних проектів є важливим елементом фінансово-кредитного механізму і складається з таких елементів: законодавче, інформаційне,

методичне, кадрове, інженерно-технологічне та інше забезпечення.

Необхідно створити сприятливе правове середовище партнерства, зокрема, вдосконалити нормативно-правову базу, стимулювати створення і реалізацію інновацій, а також здійснювати захист прав інтелектуальної власності.

Для становлення ефективної національної інноваційної економіки та сприяння реалізації інноваційних проектів потрібно прийняття таких першочергових заходів і їх законодавчої підтримки:

- відродження галузевої науково-технічної діяльності;
- здійснення державної підтримки, націленої на розробку інноваційних проектів високого ступеня рентабельності;
- створення умов, стимулюючих впровадження та використання результатів науково-дослід-

них і дослідно-конструкторських робіт, створених за рахунок або із залученням бюджетних коштів;

- розвиток ринку товарів, робіт і послуг у галузі інноваційної діяльності з відкладеним платежем;

- введення жорсткого контролю за амортизаційними відрахування підприємств і організацій державної форми власності та контроль з оновлення продукції (не рідше, ніж раз на 5–7 років);

- законодавче стимулювання недержавних підприємств з оновлення продукції (не рідше, ніж раз на 5–7 років);

- удосконалення системи освіти в інноваційній сфері, зокрема створення єдиного наукового та навчально-методичного механізму підготовки кадрів для інноваційної сфери, що забезпечує безперервне підвищення кваліфікації фахівців і підприємців;

- удосконалення системи управління у сфері інноваційної діяльності;

- розвиток виробничо-технологічної інфраструктури інноваційної діяльності (особливі економічні зони, технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори тощо);

- стимулювання експорту і внутрішнього попиту на інноваційну продукцію українських підприємств.

Потрібно створити інформаційне та кадрове забезпечення передачі в приватний сектор економіки результатів науково-технічної діяльності, створених за участю коштів державного бюджету, для введення їх в господарський оборот шляхом створення та розвитку високотехнологічних інноваційних підприємств.

Для інформаційного забезпечення учасників інноваційної діяльності як з боку держави, так і з боку бізнесу, зокрема інформацією про розроблені перспективні технології, про стан і перспективи внутрішнього та міжнародного ринків сформовані національно інформаційно-аналітичні центри за пріоритетними напрямками розвитку науки, техніки і технологій.

У галузі освітньої політики необхідно посилити участь роботодавців у виробленні освітніх стандартів і навчальних планів ВНЗ. Наприклад, створення регіональних і муніципальних тристоронніх рад з освітньої політики, що складаються з представників роботодавців, закладів професійної освіти і регіональних адміністрацій.

4. Очікувані ефекти та результати реалізації інноваційних біоенергетичних проектів такі.

Екологічний ефект:

- утилізація відходів життєдіяльності та сільського господарства;

- виробництво добрив.

Соціальний ефект:

- створення нових робочих місць;

- позитивний імідж місцевих органів влади.

Економічний ефект:

- прибутки (дивіденди) суб'єктів;

- виробництво біогазу та електроенергії (добрив);

- надходження до державного та місцевих бюджетів.

Також, можна виділити основні позитивні ефекти реалізації та фінансування інноваційних проектів на умовах державно-приватного партнерства:

- реалізація принципу відповідального партнерства держави та бізнесу, відкрите залучення бізнесу до вибору напрямів та типів проектів;

- концентрація значних фінансових ресурсів на певних проектах, пайова (паритетна) участь держави і виконавців проектів у витратах на їх виконання;

- орієнтація на повноцінну комерціалізацію науково-технічних результатів проекту, фактичне зростання інноваційної продукції.

Висновки. Отже, найбільш ефективним механізмом приватно-державного партнерства є формування і реалізація інноваційних проектів загальнодержавного значення. Причому ініціатором розробки та реалізації інноваційних проектів у першу чергу повинен виступати бізнес, а фінансування їх здійснюється спільно.

На жаль, досвід впровадження державно-приватного партнерства в Україні незначний. В Україні було також укладено лише декілька договорів, названих концесійними договорами і угодами про розподіл продукції. Їх кількість та якість ще не дають підстав говорити про повномасштабне впровадження державно-приватного партнерства в Україні.

У подальшому необхідно:

- дослідити та систематизувати зарубіжний досвід державно-приватного партнерства;

- формування єдиних стратегічних підходів (концепцій) до розвитку державно-приватного партнерства в Україні;

- удосконалення законодавчої бази державно-приватного партнерства;

- створення організаційних структур щодо ініціювання й управління проектами державно-приватного партнерства;

- здійснення заходів інформаційного й освітнього характеру щодо просування державно-

приватного партнерства на регіональному та місцевому рівнях.

Список використаних джерел

1. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег. Антология экономической классики / Дж. Кейнс; [пер. англ.]. — М. : Экономика, 1992. — Т. 2.
2. Гэлбрейт Дж. К. Новое промышленное государство. Эссе об американской экономической системе / Дж. К. Гэлбрейт // 25 ключевых книг по экономике. — Челябинск : Урал, 1999. — С. 412–414.
3. Макконнелл К. Р. Экономика: Принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю ; [пер. с англ. 11-го изд.]. — М. : Республика, 1993. — Т. 2. — 417 с.
4. Варнавский В. Г. Партнерство государства и частного сектора / В. Г. Варнавский. — М. : Наука, 2005 — 260 с.
5. Михеев В. А. Государственно-частное партнерство в реализации приоритетных национальных проектов [Электронный ресурс]. — Режим доступа: // <http://www.c-society.ru/wind.php>.
6. Якунин В. И. Партнерство в механизме государственного управления / В. И. Якунин // Социол. исслед. — 2007. — № 2. — С. 13 – 14.
7. Николаев А. И. Государственно-частное партнерство в РФ: экономическое содержание и правовое обеспечение / А. И. Николаев, С. О. Бочков // Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование. — 2007. — № 1–2 (30–31). — С. 51–63.
8. Діденко Н. Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і практики: Монографія / Ніна Діденко. — Донецьк, 2007. — 404 с. — (Монографія).
9. Павлова Г. Державно-приватне партнерство: аналіз світового досвіду та шляхи розвитку в Україні / Г. Павлова // Держава і ринок. — 2011. — № 3 (7). — С. 130–133.
10. Інфраструктурні проекти - напрямок розвитку взаємовідносин держави і бізнесу / В. Кубліков // Схід. — 2009. — № 7 (98). — С. 7–10. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/20848>.
11. Закон України «Про державно-приватне партнерство» // ВВРУ. — 2010. — № 40.
12. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.-упоряд. Г. О. Андрощук, І. Б. Жилиєв, Б. Г. Чижевський та ін. — К. : Парламентське вид-во, 2009. — 632 с.